

**Sotsiaalministeeriumi valitsemisala
2004. aasta raamatupidamise korraldus
ja tehingute seaduslikkus**

KONTROLLIARUANNE

nr OSIII-2-6/05/108
15.08.2005

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala 2004. aasta
raamatupidamise korraldus ja tehingute seaduslikkus

Tallinn
2005

Kokkuvõte

Riigikontroll auditeeris Sotsiaalministeeriumi valitsemisala raamatupidamise korraldust ja tehingute seaduslikkust 2004. aastal. Auditi eesmärgiks oli sise- ja väliauditorite tööd kontrollides saada kindlus, et Riigikontroll võib nende majandusaasta aruandele hinnangu andmiseks tehtud töödele tuginedes ja täiendavaid kontrolliprotseduure tehes hinnata Sotsiaalministeeriumi valitsemisala raamatupidamisüksuste raamatupidamiskorraldust ja tehingute seaduslikkust. Lisaks sise- ja väliauditorite tehtud kontrolliprotseduuridele tegid Riigikontrolli audiitorid ka ise täiendavaid audititoiminguid.

Auditi tulemusena on välja toodud olulisemad tähelepanekud valitsemisala raamatupidamiskorralduse (sh sisekontrollisüsteemi toimimise) ja tehingute seaduslikkuse ning finantsjuhtimise kohta.

Kuna Sotsiaalkindlustusamet on Sotsiaalministeeriumi valitsemisala asutus ja SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla Sotsiaalministeeriumi valitsemisala sihtasutus, on käesolevas aruandes kajastatud ka olulisemad tähelepanekud Riigikontrolli tehtud audititest “Vanemahüvitise maksmise korraldus” ja “Hangete korraldus SA Põhja-Eesti Regionaalhaiglas”.

Tulenevalt riigieelarve seaduse muudatusest peab Sotsiaalministeeriumi 2004. aasta majandusaasta aruandele ja tehingute seaduslikkusele andma hinnangu Sotsiaalministeeriumi siseauditi eest vastutav isik. Riigikontroll peab andma hinnangu riigi 2004. aasta majandusaasta koondaruandele ja tehingute seaduslikkusele. Riigikontroll võib riigi majandusaasta aruande auditi käigus toetuda riigi-raamatupidamiskohustuslase siseauditi eest vastutava isiku hinnangule riigiraamatupidamiskohustuslase majandusaasta aruande õigsuse ja tehingute seaduslikkuse kohta.

Peamised tähelepanekud

Raamatupidamiskorraldus ja sisekontrollisüsteem

- Sotsiaalministeeriumi valitsemisala raamatupidamisarvestuse korraldus on nõrk ega taga aktuaalse, olulise, objektiivse ja võrreldava informatsiooni saamist raamatupidamiskohustuslase finantsseisundist, majandustegevuse tulemustest ja rahavoogudest. Riigikontroll leidis ministeeriumi valitsemisala asutuste raamatupidamise arvestuses ja korralduses vigu põhivara ja varude ning kohustuste arvelevõtmisel, varade inventeerimisel, aastaaruande konsolideerimisel ja bilansiväliste kontode esitamisel.
- Sotsiaalministeerium ei ole kehtestanud valitsemisala asutustele riigi raamatupidamise üldeeskirja nõuetega vastavuses olevat raamatupidamise sise-eeskirja. Samuti ei ole kõik valitsemisala asutused kehtestanud oma raamatupidamise sise-eeskirja, lähtudes asutuse spetsiifikast. Ministeerium ei ole kehtestanud valitsemisala nendele riigiraamatupidamiskohustuslaste üksustele, kellel on sularahakassa, üldeeskirjaga nõutud sularahakassa eeskirja. Sisekontrollisüsteemi täiendamise vajadusele viitab ka see, et ministeerium ei ole eelnevalt kirjalikult kooskõlastanud talle kuuluva vara renoveerimistöid.
- Sotsiaalministeeriumi 2004. aasta majandusaasta aruanne allkirjastati hilinenult 28.06.2005. a (tähtaeg oli 31.05.2005. a).
- Riigikontroll sooritas kontrolliprotseduurid tegevusaruande kontrollimiseks ja leidis, et tegevusaruandes ei ole esitatud infot Sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse kuuluvate avalik-õiguslike isikute Eesti Haigekassa ja Eesti Töötukassa kohta, oli vigu numbrilises infos ja tegevusaruandes ning aastaaruandes toodud arvnäitajad ei kattunud alati.

Majandustehingute seaduslikkus ja finantsjuhtimine

Tehingute seaduslikkuse osas leidis Riigikontroll olulisi puudusi riigihangete seaduse järgimises ja mitmeid eelarveseaduse rikkumisi. Finantsjuhtimise osas tehti tähelepanekuid kulutuste planeerimise kohta eelarves enne, kui on lõplikult läbi arutatud plaanitava kulutuse elluviimise võimalikkus. Samuti tuvastasid Riigikontrolli audiitorid huvide konflikti eelarveliste eraldiste määramist otsustavatel ametnikel.

Riigikontrolli Sotsiaalkindlustusametis tehtud vanemahüvitise maksmise korralduse audit tuvastas mitmeid probleeme, mis on seotud vanemahüvitise saajate poolt pensioniametile hüvitise maksmist ja selle suurust puudutavatest asjaoludest teatamata jätmisest tingitud ettenähtust rohkem makstud vanemahüvitise tagasinõudmisega. Riigikontroll leidis, et hüvitise maksmise süsteem ei välista, et hüvitist saavad ka hoolekandeesutustesse antud laste vanemad.

Siseaudiitorite tööle tuginemine

Tehtud kontrolliprotseduuride tulemusena on Riigikontroll arvamusel, et saab riigi majandusaasta koondaruande hinnangu andmisel tugineda siseaudiitorite tööle ning siseauditi eest vastutava isiku hinnangule Sotsiaalministeeriumi majandusaasta aruande kohta, v.a tegevusaruande osas, mida siseaudiitorid ei auditeerinud ja mille kontrollimiseks tegi Riigikontroll ise kontrolliprotseduure. Sotsiaalministeeriumi siseauditi hinnang ütleb majandusaasta aruande kohta, et arvestades auditi ulatust, ei saa siseaudiitor anda ega anna hinnangut riigiraamatupidamiskohustuslase Sotsiaalministeeriumi 2004. aasta konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandele ega tehingute seaduslikkusele.

Siseaudiitor on andnud hinnangu vaid raamatupidamise aastaaruande õigsusele, mitte majandusaasta aruandele, nagu nõuab riigieelarve seadus.

Siseaudiitorid märkisid, et eelmise aruandeaasta auditi tulemusena Riigikontrolli poolt tehtud järeldused ja ettepanekud (puudutasid Sotsiaalministeeriumi ja Tööturuametit) on jäetud põhiosas tähelepanuta, kuna sarnaseid probleeme ja vigu tuvastati ka 2004. aasta raamatupidamise aruande auditeerimisel.

Ettepanekud sotsiaalministrile

- Kehtestada Sotsiaalministeeriumi valitsemisala asutustele üldeeskirja nõuetele vastav raamatupidamise sise-eeskiri ja igale valitsemisala asutusele, kes teeb sularahatehinguid, sularahakassa eeskiri.
- Kajastada liisingulepingud nende majanduslikust sisust lähtuvalt.
- Edaspidi vältida riigieelarve seadusega keelatud pikaajaliste pöördumatute kohustuste võtmist.
- Nõuda põhivara ning varude inventeerimisel riigi raamatupidamise üldeeskirjaga reguleeritud varade ja kohustuste inventeerimise ja hindamise protseduuridest ja tähtaegadest kinnipidamist.
- Täiendada sisekontrollisüsteemi selliselt, et oleks tagatud
 - riigihangete korraldamine riigihangete seadust järgides;
 - riigieelarvest väljamaksete tegemine vastavuses riigieelarve seaduses kindlaks määratud kulude liigenduse ja sisuga;
 - riigieelarve võimalikult efektiivne kasutamine. Sealhulgas korraldada asutuste finantsjuhtimine ja eelarvestamine selliselt, et kulutuste planeerimisel hinnataks ka hankelepingute sõlmimise vajadust, et tagada kõigi riigile võimalikult soodsate hankelepingute õigeaegne sõlmimine;

- raamatupidamisarvestuse selline korraldus, mis võimaldab esitada majandusaasta aruande õigeaegselt;
 - kõigi valitsemisala asutustel olevate varude kajastamine bilansis;
 - ministeeriumile kuuluva vara osas tehtavate renoveerimistööde eelnev kooskõlastamine vara kasutajaga;
 - kõigi bilansiväliste kontode esitamine asutuste saldoandmikes;
 - Sotsiaalministeeriumi aastaaruande konsolideerimisel kõigi lõpetamiskannete tegemine ja õige informatsiooni esitamine aruannetes.
- Töötada välja ja kehtestada ministeeriumis tegutsevate komisjonide tegevuse ühtlustamiseks, nende objektiivse ja efektiivse töö tagamiseks komisjonide tegevust (töökorda) reguleerivad protseduuri-reeglid, sealhulgas kirjeldada täpsemalt taotluste hindamise ja toetuste määramise protseduurid. Kehtestada reeglid, kuidas eraldada toetusi juhul, kui taotlejad on seotud komisjoni liikmetega.
 - Selgitada välja, miks ei ole ministeeriumis ja valitsemisala asutustes jätkuvalt likvideeritud puudused, millele Riigikontroll viitas juba eelmisel aastal. Riigikontroll soovib teha kindlaks isikud, kes puuduste kõrvaldamata jätmise eest vastutavad ja otsustada nende vastutuse küsimus.

Sotsiaalminister teatas oma vastuses, et tehtud märkusi arvestatakse edaspidise töö korraldamisel. On alustatud raamatupidamise sise-eeskirja koostamisega, koostatakse protseduurireeglid inventuuride tegemiseks nii ministeeriumis kui valitsemisala asutustes, on alustatud eraldistega seotud protseduuride korrastamist ning kaalutakse vajadust muuta olemasolevat riigihangete läbiviimise korda. Minister märkis vajadust muuta õigusakte eesmärgiga kehtestada selged reeglid liisingulepingute sõlmimiseks ning nende kajastamiseks raamatupidamises. Minister ei nõustunud aastaaruande konsolideerimise osas tehtud märkusega.

Riigikontroll on sotsiaalministriga samal seisukohal, et õigusaktides tuleks täpsemalt reguleerida liisingulepingutega seonduv. Aastaaruande konsolideerimise osas jääb Riigikontroll aga kontrolli-aruande eelnõus väljendatud seisukoha juurde.

Sisukord

SISSEJUHATUS	6
Olulisemad andmed auditeeritu kohta	7
1. RAAMATUPIDAMISKORRALDUS JA SISEKONTROLLISÜSTEEM.....	9
1.1. Riigikontrolli tähelepanekud	9
1.2. Riigikontrolli ettepanekud sotsiaalministrile	12
2. MAJANDUSTEHINGUTE SEADUSLIKKUS JA FINANTSJUHTIMINE	14
2.1. Riigikontrolli tähelepanekud	14
2.2. Riigikontrolli ettepanekud sotsiaalministrile	19
3. SISEAUDIITORITE TEGEVUS HINNANGU ANDMISEKS JA NENDE HINNANG SOTSIAALMINISTEERIUMI 2004. AASTA MAJANDUSAASTA ARUANDE JA TEHINGUTE SEADUSLIKKUSE KOHTA.....	20
4. EELMISE AASTA AUDITI TÄHELEPANEKUTE JÄRELKONTROLL.....	21
SOTSIAALMINISTRI VASTUS.....	22

Sissejuhatus

Auditi eesmärk: sise- ja välisaudiitorite tööd kontrollides saada kindlus, et Riigikontroll võib nende majandusaasta aruandele hinnangu andmiseks tehtud töödele tuginedes ja täiendavaid kontrolli- protseduure tehes hinnata Sotsiaalministeeriumi valitsemisala raamatupidamisüksuste raamatupidamiskorraldust ja tehingute seaduslikkust.

Auditeeritud asutused: Sotsiaalministeerium ja tema valitsemisala asutused.

Auditeeritud periood: 2004. aasta.

Auditirühma liikmed: auditijuht Sale Ajalik ja audiitor Katrin Eller.

Riigikontroll auditeeris tööplaani alusel Sotsiaalministeeriumi valitsemisala raamatupidamiskorraldust ja tehingute seaduslikkust 2004. aastal.

Tulenevalt riigieelarve seaduse muudatusest on alates 2004. aastast iga riigiraamatupidamiskohustuslase siseauditi eest vastutav isik kohustatud korraldama majandusaasta aruande auditi, et anda hinnang riigiraamatupidamiskohustuslase majandusaasta aruande õigsuse ja tehingute seaduslikkuse kohta. Riigikontroll võib riigi majandusaasta aruande auditi käigus toetuda riigiraamatupidamiskohustuslase siseauditi eest vastutava isiku hinnangule riigiraamatupidamiskohustuslase majandusaasta aruande õigsuse ja tehingute seaduslikkuse kohta.

Vaatamata sellele, et siseauditi eest vastutaval isikul on kohustus anda hinnang majandusaasta aruandele ja tehingute seaduslikkusele, tegi Riigikontroll täiendavaid kontrolliprotseduure. Varade ja kohustuste osas kontrollisid Riigikontrolli audiitorid varade inventuuri teostamist Tervishoiuametis ning kas aastaaruandes kajastatud ministeeriumi osalused sihtasutustes ja äriühingutes on õiged. Lisaks kontrollisid Riigikontrolli audiitorid riigihangete korraldust ministeeriumi valitsemisala asutustes, valikuliselt riigieelarvest välja makstud eraldisi ja struktuurfondide majandustehingute kajastamist Tööturuameti raamatupidamises. Sotsiaalkindlustusametis selgitati, kas tulemiaruaande sotsiaalkindlustusmaksuga seotud tulu ja pensionikulu on õiged ja õigesti kajastatud ning kuidas kajastatakse riigipoolseid kandeid kohustusliku kogumispensioni fondidesse (sotsiaalmaksust 4%). Kontrolliaruandes on ära toodud tähelepanekud ka eeltoodud protseduuride käigus tehtud leidude kohta, mille osas teostati täiendavaid kontrolliprotseduure.

Auditi tulemusena on toodud välja tähelepanekud Sotsiaalministeeriumi raamatupidamiskorralduse, tehingute seaduslikkuse, sisekontrollisüsteemi, finantsjuhtimise ja siseaudiitorite töö kohta majandusaasta aruandele hinnangu andmisel.

Raamatupidamise korraldust ja tehingute seaduslikkust kontrolliti auditi käigus Sotsiaalministeeriumis ja tema valitsemisala asutustes – Tervisekaitseinspeksioonis, Tervishoiuametis, Tööturuametis, Sotsiaalkindlustusametis, Raviametis, Põhja-Eesti Verekeskuses, Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuses ja Tööinspeksioonis.

Kuna Sotsiaalkindlustusamet on Sotsiaalministeeriumi valitsemisala asutus ja SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla Sotsiaalministeeriumi valitsemisala sihtasutus, on käesolevas aruandes kajastatud ka olulisemad tähelepanekud Riigikontrolli tehtud audititest “Vanemahüvitise maksmise korraldus” ja “Hangete korraldus SA Põhja-Eesti Regionaalhaiglas”.

Audit sooritati kooskõlas INTOSAI¹ auditistandarditega. Need standardid nõuavad, et audit kavandatakse ja sooritatakse viisil, mis võimaldab piisava kindlustundega otsustada, kas finantsaruanded ei sisalda olulisi vigu ega ebatäpsusi. Auditi käigus kontrolliti väljavõtteliselt tõendusmaterjale, millel põhinevad raamatupidamisarvestuse näitajad. Audit hõlmas arvestuspõhimõtete analüüsi ja tehingute õiguspärasuse kontrolli.

¹ *International Organisation of Supreme Audit Institutions* – Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvaheline Organisatsioon, mis tegutseb ÜRO egiidi all.

Audititeavet kogudes intervjuueeriti siseaudiitoreid, raamatupidajaid, osakondade ja talituste juhatajaid ning peaspetsialiste; tutvuti asutusesiseste kordadega, siseaudiitorite materjalidega, olulisemate teemat puudutavate lepingutega auditeeritud perioodil, raamatupidamise andmetega ning algdokumentidega.

Olulisemad andmed auditeeritu kohta

Sotsiaalministeerium on valitsusasutus, kes täidab seadusest tulenevaid ja Vabariigi Valitsuse poolt seaduse alusel antud ülesandeid oma valitsemisalas.² Sotsiaalministeeriumi ülesandeks on riigi sotsiaalprobleemide lahendamise kavade koostamine ja elluviimine, rahva tervise kaitse ja arstiabi, tööhõive, tööturu ja töökeskkonna, sotsiaalse turvalisuse, sotsiaalkindlustuse ja -hoolekande korraldamine, naiste ja meeste võrdõiguslikkuse edendamine ja sellealase tegevuse koordineerimine ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine.³

Ministeerium on aruandekohustuslik Vabariigi Valitsuse ees, kes suunab tema tegevust ning teostab tema üle seadusega sätestatud korras teenistuslikku järelevalvet.

Ministeeriumi juhib sotsiaalminister, kelle nimetab ametisse ja vabastab ametist president oma otsusega. Minister juhib ministeeriumi struktuuriüksusi ja valitsemisala valitsusasutusi ning hallatavaid riigiasutusi kantsleri kaudu. Ministrile allub vahetult siseauditi osakond.

Abiminister juhib ministrilt saadud volituste piires poliitika kujundamisega tegelevaid struktuuriüksusi ja korraldab ministeeriumi valitsemisalasse kuuluvaid küsimusi ning täidab muid ministri antud ülesandeid. Auditeeritud perioodil oli abiminister Külvar Mand. Alates 05.05.2005. a on abiminister Peeter Laasik.⁴

Kantsler juhib ministeeriumi struktuuriüksuste (välja arvatud siseauditi osakond) tööd, koordineerib ministeeriumi valitsemisalas olevate valitsusasutuste ja ministeeriumi hallatavate riigiasutuste tegevust ja korraldab ministeeriumi asjaajamist.

Sotsiaalminister esitab Vabariigi Valitsusele ettepanekud ministeeriumi kulude ja tulude aastaelarve eelnõu ning vajaduse korral lisaelarve eelnõu kohta, otsustab eelarvevahendite kasutamise ning vastutab eelarve sihipärase ja otstarbeka täitmise ning Euroopa Liidu eraldatud vahendite, abi, toetuste ning muu välisabi sihipärase kasutamise eest. Samuti kinnitab minister Sotsiaalministeeriumi ning ministeeriumi valitsemisalas olevate valitsusasutuste ja ministeeriumi hallatavate riigiasutuste eelarved ning kontrollib eelarvete täitmist. Sotsiaalministeeriumi finantsolukorra ning majandustegevuse tulemuste õige ja õiglase kajastamise eest vastutavad minister Jaak Aab⁵ ja kantsler Maarja Mändmaa. Auditeeritud perioodil oli sotsiaalminister Marko Pomerants, kes oli minister 09.04.2003–13.04.2005. Sotsiaalministeeriumi raamatupidamise aastaaruande õigsust kinnitab oma allkirjaga minister.

Sotsiaalministeeriumi finants- ja varahalduse osakonna ülesanne on korraldada ja koordineerida raamatupidamisarvestust, eelarvestamist, finantsaruannete koostamist ja riigihangete teostamist. Osakond korraldab ka struktuuritoetuse ja muu välisabi kasutamist ministeeriumis ja tema valitsemisalas, ministeeriumi valitsemisel oleva riigivara haldamist, kavandab ministeeriumi ja tema valitsemisala investeringuid ning teostab järelevalvet investeringute kasutamise üle. Igapäevast ministeeriumi ja tema valitsemisala asutuste raamatupidamise korraldamist koordineerivad Sotsiaalministeeriumi finantsjuht Ott Pommer ja pearaamatupidaja Anu Juhkami kes asus tööle 20.07.2004. a.

² Sotsiaalministeeriumi põhimäärus

³ Sotsiaalministeeriumi põhimäärus

⁴ Vabariigi Valitsuse 05.05.2005. a korraldus nr 241 "Sotsiaalministeeriumi abiministri ametisse nimetamine"

⁵ Vabariigi Presidendi 12.04.2005. a otsus nr 811 "Vabariigi Valitsuse ametisse nimetamine"

31.12.2004. a seisuga oli Sotsiaalministeeriumi valitsemisala bilansimaht 4,785 miljardit krooni. Võrreldes 2003. aastaga suurenes bilansimaht 6,3%.

Haldusala 2004. aasta eelarve täitmine oli 19,119 miljardit krooni ja see suurenes võrreldes 2003. aastaga 2,2 miljardi ehk 13,2% võrra.

1. Raamatupidamiskorraldus ja sisekontrollisüsteem⁶

Riigikontrolli hinnangul ei ole Sotsiaalministeerium oma valitsemisalas piisaval määral koordineerinud raamatupidamisarvestust. Välja töötamata ja kinnitamata on riigi raamatupidamise üldeeskirja nõuetele vastav valitsemisala raamatupidamise sise-eeskiri. Sellest tulenevalt on määramata vastutuse jagunemine Sotsiaalministeeriumi ja tema iseseisva raamatupidamisega üksuste vahel.

Ministeeriumi raamatupidamise sise-eeskirja puudumise tõttu ei ole ka valitsemisala asutused kehtestanud eraldi asutuse spetsiifikast lähtuvaid raamatupidamise sise-eeskirju. Samuti ei ole ministeerium kehtestanud nendele riigiraamatupidamiskohustuslaste üksustele, kellel on sularahakassa, üldeeskirjaga nõutud sularahakassa eeskirja.

Sotsiaalministeeriumi pearaamatupidaja on pidanud olulisemaks tegeleda ministeeriumi raamatupidamisarvestuse probleemidega ning ei ole seetõttu jõudnud korraldada raamatupidamisarvestust valitsemisalas. Tema sõnul on Rahandusministeeriumi Interneti-leheküljel raamatupidajatele piisavalt juhiseid.

Ministeeriumi suutmatusele korraldada raamatupidamisarvestust oma valitsemisalas viitab ka see, et Sotsiaalministeeriumi 2004. aasta majandusaasta aruanne allkirjastati alles 28.06.2005. a.

Allpool on toodud tähelepanekud raamatupidamise arvestuses leitud puuduste kohta, millest paljusid oleks saanud vältida, kui valitsemisala eripära arvestades oleks kehtestatud valitsemisala asutustele raamatupidamise sise-eeskirjaga ühtsed raamatupidamisarvestuse põhimõtted ja nõuded.

1.1. Riigikontrolli tähelepanekud

1.1.1. Kohustuste ja varade kajastamata jätmine

Auditeerimise käigus tuvastasid Riigikontrolli audiitorid, et Tervisekaitseinspeksioon ei ole kajastanud kõiki oma varasid ja kohustusi bilansis, kuna Tervisekaitseinspeksioon ja tema kohalikud asutused – tervisekaitsetalitused – on 2004. aasta jooksul sõlminud kolm oma majanduslikult sisult kapitalirendi tingimustele vastavat liisingulepingut, mida asutuse raamatupidamises on kajastatud kasutusrendina.

Hansa Liising Eesti AS-iga on sõlmitud kaks sõiduauto liisingulepingut.⁷ Mõlemad lepingud on sõlmitud kestusega viis aastat. Pearaamatupidaja sõnul amortiseeruvad sõiduautod selle aja jooksul. Seega katab liisinguperiood 100% renditava vara majanduslikust elueast. Lepingust tulenevalt on rentnikul ka vara väljaostu eesõigus ehk optioon. Sõlmitud lepingutes on osapooled kokku leppinud, et kui liisinguvõtja soovib liisingulepingut ennetähtaegselt lõpetada ja liisingueset tagastada, tuleb tal tasuda kõik järgnevad osamaksed ja kuni kuue järgneva kuu intressimaksed. Lisaks tuleb Tervisekaitseinspeksioonil katta kõik lepingu katkestamisest rendileandjale tulenevad kahjud. Eeltoodud tingimused viitavad sellele, et liisingulepingud on sõlmitud kapitalirendi tingimustega.⁸

⁶ INTOSAI auditistandardite kohaselt on sisekontrollisüsteem poliitika ja protseduuride kogum, mille abil asutuse juhtkond saab tagada eesmärkide saavutamise reeglipärasel, säästlikul ja tõhusal moel. Sisekontrollisüsteem peab kaitsma varasid ja ressursse, tagama juhtimispõhimõtetest kinnipidamise, raamatupidamisarvestuse täpsuse ja täielikkuse ning usaldusväärse finants- ja juhtimisteabe õigeaegse esitamise.

⁷ Tervisekaitseinspeksiooni 29.03.2004. a liisinguleping nr 0075588L, vara lepingujärgse maksumusega ilma käibemaksuta 160 000 krooni; Tallinna Tervisekaitsetalituse 12.07.2004. a liisinguleping nr 0082259L, vara lepingujärgse maksumusega ilma käibemaksuta 156 466 krooni.

⁸ Raamatupidamise Toimkonna 30.12.2002. a otsus nr 17-1 "RTJ 9. Rendiarvestus", p-d 12, 13

Nordea Finance Estonia AS-iga on Tervisekaitseinspeksioon sõlminud ühe sõiduauto liisingulepingu⁹ kestusega viis aastat. Liisinguleping on sõlmitud tingimustel, mille järgi kuulub see raamatupidamises kajastamisele kapitalirendina: rendi katkestamisel hüvitab Tervisekaitseinspeksioon rendileandjale kõik katkestamisest tulenevad kahjud; renditava vara jääkväärtuse õiglase väärtuse muutusest tingitud kasumid ja kahjumid kannab rentnik ja Tervisekaitseinspeksioonil on võimalus renti rendiperioodile järgnevas perioodiks pikendada, lähtudes lepingus toodud vara jääkväärtusest.¹⁰

Eelnimetatud sõidukite liisingulepingutest tulenevad maksed on kajastatud Tervisekaitseinspeksiooni raamatupidamises tegevuskuludes sõidukite rendikuludena kokku summas 146 037 krooni. Riigikontrolli hinnangul on nende lepingute puhul tegemist riigiasutuse võetud kohustustega, mille eesmärgi lõpetamine ei ole lepingutingimusi arvestades ilma täiendavaid väljaminekuid tegemata võimalik, ning seetõttu tuleb need raamatupidamises kajastada kapitalirendina, võttes liisingulepingutest tulenevad kohustused ja renditud varad arvele asutuse bilansis.

Tervisekaitseinspeksioon on sõlminud Hansa Liising Eesti AS-iga 24.07.2003. a liisingulepingu arvutustehnika ja lisavarustuse soetamiseks kestusega kolm aastat ja lepingujärgse vara maksumusega 745 382 krooni koos käibemaksuga (2003. aastal kuulus ka käibemaksu osa soetusmaksumusse). Raamatupidamises on kajastatud 2004. aasta lepingujärgsed liisingumaksud 395 692 krooni arvutite rendikuludena.¹¹ Liisingulepingu tingimuste kohaselt on Tervisekaitseinspeksioonil võimalik vara pärast kõigi osamaksete tasumist ja liisingulepingu lõppemist omandada 1180 krooni eest koos käibemaksuga. Rendiperioodil tasutakse sisuliselt 100% vara maksumusest.

Kuna eespool toodud lepingute põhilised varadega seotud riskid ja hüved on üle kandunud rentnikule, kuuluvad nad Raamatupidamise Toimkonna juhendi nr 9 ("Rendiarvestus") kohaselt raamatupidamises kajastamisele kapitalirendina.

Ka Sotsiaalministeeriumi aastaaruande koostamisel kasutatud arvestuspõhimõtetes on märgitud, et kapitalirendina käsitletakse rendilepingut, mille puhul kõik olulised vara omandamisega seotud riskid ja hüved kanduvad üle asutusele. Kapitalirent kajastatakse bilansis vara ja kohustusena. Kapitalirendi tingimustel renditud vara amortiseeritakse sarnaselt omandatud põhivaraga, kusjuures amortisatsiooniperioodiks on vara eeldatav kasulik tööiga või rendisuhte kehtivuse periood, olenevalt sellest, kumb on lühem.¹²

Kokku on Tervisekaitseinspeksioonil bilansis põhivarasid kajastamata 1 202 017 krooni ulatuses, samuti on arvestamata ja tulemiaruanes kajastamata nende varade amortisatsioonikulu ning tasutud intressid ei ole näidatud finantskuludena. Tegevuskulud on aga näidatud tegelikest suuremana.

Riigikontroll on arvamusel, et rikutud on ka riigieelarve seadust, kuna alates 20.07.2002. a kehtiv riigieelarve seaduse muudatus keelab riigiasutustel võtta laenu, kasutada kapitalirenti ning võtta muid selliseid kohustusi.¹³

Seaduses ei ole kapitalirendi mõiste sisu määratletud ja seetõttu pöördus Riigikontroll järelepärimisega rahandusministri poole. Oma vastuses märgib rahandusminister, et riigieelarve seaduse § 29 lg 3 tõlgendamisel rahalise kohustuse mõiste definitsiooni "kapitalirent" osas lähtub Rahandusministeerium Raamatupidamise Toimkonna avaldatud juhendist "Rendiarvestus" (RTJ9).¹⁴

⁹ 03.03.2004. a liisinguleping nr 20040550, vara lepingujärgse maksumusega ilma käibemaksuta 140 169 krooni.

¹⁰ Raamatupidamise Toimkonna 30.12.2002. a otsus nr 17-1 "RTJ 9 Rendiarvestus", p 13

¹¹ Kontol 551480 – info- ja kommunikatsioonitehnoloogia riist- ja tarkvara rent

¹² Sotsiaalministeeriumi 2004. aasta majandusaasta aruanne

¹³ Riigieelarve seadus, § 29 lg 3

¹⁴ Rahandusministri 20.06.2005. a kiri nr 1-1.11/7482

1.1.2. Varude kajastamata jätmine

Tervisekaitseinspeksioon ei ole raamatupidamises varudena kajastanud riigieelarve rahast elanike tasuta vaktsineerimiseks¹⁵ soetatud vaktsiine, mille jääk moodustas 31.12.2004. a seisuga 3 867 635 krooni (ilma käibemaksuta). Arvestust peetakse bilansiväliselt. Riigikontroll on seisukohal, et kuna Tervisekaitseinspeksioon vastutab nende vaktsiinide soetamise, säilitamise ja transportimise eest ehk omab valitsevat mõju nende üle, siis tuleb vaktsiine kajastada raamatupidamises varudena.

1.1.3. Inventuuride tegemine

Tervishoiuametis 06.–10.12.2004. a korraldatud põhivarade inventuuri tulemusel vormistatud inventuuriakt kajastab varasid 01.11.2004. a seisuga. Samas olid inventuurikomisjonile väljastatud lugemislehed inventuuri tegemiseks 29.11.2004. a seisuga ja sisaldasid ka novembris soetatud varasid. Nende varade olemasolu kohta on komisjon teinud märkmed lugemislehtedele. Seetõttu tulnuks ka pärast 01.11.2004. a soetatud ja inventeeritud varade kohta tehtud märkused lisada täiendava informatsioonina inventuuriaktile.

Varade inventuuri üheks eesmärgiks on anda ka hinnang vara seisukorrale ja edasisele kasutamise ajale. Tervishoiuameti inventuuri lugemislehtedel puudusid andmed inventeeritavate varade järelejäänud amortisatsiooniperioodi kohta. Seetõttu ei hinnatud inventuuri käigus varade amortisatsioonimäära õigsust ega varade ümberhindluse teostamise vajadust, kuigi üldeeskiri¹⁶ seda nõuab.

Oma auditiaruandes¹⁷ märgivad siseaudiitorid, et raamatupidamise aastaaruande koostamiseks ei korraldatud Sotsiaalministeeriumis nõuetekohaselt varade inventuuri ning Tööturuametis inventeeriti vara suure hilinemisega (põhivara inventuuri akt kinnitati 14.03.2005. a) ja järgimata inventeerimise head tava.

Et tagada varade säilimine ja õige kajastamine raamatupidamise aastaaruandes, tuleks edaspidi inventuuride tegemisel järgida riigi raamatupidamise üldeeskirjas sätestatud varade inventeerimise ja hindamise protseduure.

1.1.4. Põhivara parenduste kooskõlastamata jätmine

Sotsiaalministeerium on andnud talle kuuluvad Merimetsa tee 1 asuvad hooned mitteiluruumide tasuta kasutamise lepinguga¹⁸ viieks aastaks kasutada MTÜ Merimetsa Tugikeskusele. Auditeerimisel selgus, et MTÜ Merimetsa Tugikeskuse 2004. aastal korraldatud Merimetsa tee 1 söökla, kohviku ja keldri renoveerimistööd 320 000 krooni ulatuses ei olnud enne tööde algust kirjalikult kooskõlastatud. Vaid Sotsiaalministeeriumi ehituse peaspetsialist oli renoveerimistöödest teadlik. Seega ei ole tagatud, et ministeerium omab kogu informatsiooni talle kuuluva vara seisukorra kohta.

1.1.5. Aastaaruande konsolideerimine

Paber kandjal allkirjastatud Sotsiaalministeeriumi 2004. aasta majandusaasta raamatupidamise aastaaruandes on ministeeriumi bilansimaht 4 785 051 598 krooni, Rahandusministeeriumi saldoandmike-põhise aruandluse andmebaasis olevas bilansis on Sotsiaalministeeriumi valitsemisala konsolideeritud bilansimaht 6 129 236 934 krooni. 1 344 185 336-kroonine bilansimahu vahe on

¹⁵ Nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seadus, § 42 lg 1; Vabariigi Valitsuse 03.01.2001. a korraldus nr 2-k.

¹⁶ "Immuunoprofülakтика riikliku programmiga nakkushaiguste vältimiseks aastatel 2001–2005"

¹⁷ Rahandusministri 11.12.2003. a määrus nr 105 "Riigi raamatupidamise üldeeskiri", §52 lg 6

¹⁸ Sotsiaalministeeriumi siseauditi audit nr 9-2004 lõpparuanne "Sotsiaalministeeriumi 2004. aasta raamatupidamise aastaaruande ja majandustehingute seaduslikkus"

¹⁸ 19.07.2002. a mitteiluruumide tasuta kasutamise leping nr 263

põhjustatud sellest, et ministeerium on kajastanud saldoandmikus tekkepõhiseid siirdeid nii varades kui ka kohustustes, jättes aruandeaasta lõpetamisel tegemata reguleerimiskande. Riigikontrolli hinnangul annab selline informatsiooni esitamine nii varades kui kohustustes ministeeriumi valitsemisala bilansimahu kohta eksitavat informatsiooni. Ministeerium oleks pidanud tegema aruande konsolideerimisel lõpetamiskanded, mis oleksid taganud õige informatsiooni esitamise Rahandusministeeriumi saldoandmike-põhises aruandluses.

Tähelepanekud tegevusaruande kohta

Sotsiaalministeeriumi 2004. aasta majandusaasta aruande koosseisus oleva tegevusaruande vastavuse kontrollimisel kehtestatud juhendile¹⁹ tuvastasid Riigikontrolli audiitorid mitmeid sisulisi ja vormilisi puudusi informatsiooni esitamisel.

- Avalik-õiguslike juriidiliste isikute osas puudub info Sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse kuuluva Eesti Haigekassa ja Eesti Töötukassa kohta.
- Sihtasutuste osas esitatud andmetes ei ole sihtasutuste tulude osas eraldi välja toodud infot riigieelarvest saadud sihtotstarbeliste eraldiste kohta.
- Tegevusaruandes toodud ministeeriumi valitsemisala töötajate keskmine arv ei ühti tööjõu kohta koostatud aastaaruande lisas 18 toodud andmetega. Samuti ei ühti Sotsiaalministeeriumi aastaaruande lisas 6 toodud sihtasutustelt kapitaliosaluse meetodil arvestatud tulu tegevusaruandes tooduga.
- Aruandes leidub arvnäitajate esituses vigu. Nt SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla aruandeaasta tulemiks on märgitud 500 530 krooni, tegelikult on sihtasutuse tulema majandusaasta aruande järgi 5 000 530 krooni.

1.1.6. Bilansiväliste kontode esitamine

Sotsiaalministeeriumi valitsemisala konsolideeritud saldoandmikus on Tervisekaitseinspeksioon jätnud bilansivälistel kontodel näitamata liisingulepingutest²⁰ tulenevate pikaajaliste võlakohustuste koondsumma 31.12.2004. a seisuga, mis on jaotatud võlakohustuste tagasimaksetähtaja saabumise järgi nii, nagu seda näeb ette 15.02.2005. a koostatud juhend "Bilansiväliste kontode esitamine seisuga 31.12.2004". Samuti ei ole Tervisekaitseinspeksioon näidanud bilansivälise kohustusena mittekatkestatava kasutusrendilepinguga²¹ võetud rendikohustusi. Seetõttu ei oma Sotsiaalministeerium täielikku informatsiooni asutuste võetud pikaajalistest kohustustest.

1.2. Riigikontrolli ettepanekud sotsiaalministrile

- Kehtestada Sotsiaalministeeriumi valitsemisala asutustele riigi raamatupidamise üldeeskirja nõuetele vastav raamatupidamise sise-eeskiri ja igale valitsemisala asutusele, kes teeb sularahatehinguid, sularahakassa eeskiri.
- Kajastada liisingulepingud nende majanduslikust sisust lähtuvalt. Edaspidi vältida riigieelarve seadusega keelatud pikaajaliste pöördumatute kohustuste võtmist.

¹⁹ 28.01.2005. a "Riigiraamatupidamiskohustuslase 2004. a tegevusaruande koostamise juhend"

²⁰ Hansa Liising Eesti AS-iga sõlmitud liisingulepingud nr 0075588L, 0082259L, 0062147L, Nordea Finance Estonia AS-iga sõlmitud liisinguleping nr 200400550

²¹ Ühisliisingu AS-iga 25.10.2004. a sõlmitud rendileping nr L04108069 (kuni 15.10.2007. a)

- Täiendada sisekontrollisüsteemi selliselt, et oleks tagatud
 - raamatupidamisarvestuse selline korraldus, mis võimaldab esitada majandusaasta aruande õigeaegselt;
 - kõigi valitsemisala asutustel olevate varude kajastamine bilansis;
 - ministeeriumile kuuluva vara osas tehtavate renoveerimistööde eelnev kooskõlastamine vara kasutajaga;
 - Sotsiaalministeeriumi aastaaruande konsolideerimisel kõigi lõpetamiskannete tegemine ja õige informatsiooni esitamine aruannetes;
 - kõigi bilansiväliste kontode esitamine asutuste saldoandmikes.
- Nõuda põhivara ja varude inventeerimisel riigi raamatupidamise üldeeskirjaga reguleeritud varade ning kohustuste inventeerimise ja hindamise protseduuridest ja tähtaegadest kinnipidamist.

2. Majandustehingute seaduslikkus ja finantsjuhtimine

2.1. Riigikontrolli tähelepanekud

2.1.1. Riigihangete seadus

Riigikontroll näeb tõsist probleemi riigihangete seaduse järgimisel Sotsiaalministeeriumi valitsemisala asutuste poolt kaupade ja teenuste ostmisel.

Riigihanget korraldamata jättes olid sõlmitud järgmised hankelepingud:

Tööturuametis

- FIE Ainar Varinurmega sõlmiti 15.07.2004. a käsundusleping nr 2- 5/49 lepingusummaga 534 053 krooni. Tööturuameti sõnul on leping ümbersõlmimisel.
- Kärt Kraavinguga sõlmiti 10.09.2004. a käsundusleping nr 2-5/205 lepingusummaga 341 760 krooni Euroopa Sotsiaalfondi kaasfinantseeritavate projektide koostamiseks ja koordineerimiseks Tööturuametis ja tööhõiveametites.
- FIE Tuuli Paaksiga sõlmiti 02.08.2004. a käsundusleping nr 2-5/190 lepingusummaga 524 815 krooni. Leping lõpetati 31.03.2005. a vastuolu tõttu riigihangete seaduse § 2 lg 7 p-ga 1.
- Kati Kraavinguga sõlmiti 24.08.2004. a käsundusleping nr 2-5/198 lepingusummaga 456 570 krooni ESF-i projekti juhtimiseks ja raamatupidamiseks. Leping lõpetati 31.03.2005. a vastuolu tõttu riigihangete seaduse § 2 lg 7 p-ga 1 ning 12.04.2005. a sõlmiti uus leping nr 2-4/51 lepingusummaga 202 920 krooni, mille kohta ei ole riigihangete registrile esitatud riigihanke deklaratsiooni.

Viimase kahe lepingu osas oli planeeritud kulud katta Euroopa Sotsiaalfondist. Riigihangete korraldamata jätmise tõttu ei pruugi aga kulud olla abikõlblikud ja võivad jääda riigieelarve kanda.

Kontrollimisel tuvastasid Riigikontrolli audiitorid eksimusi riigihangete seaduse vastu, mille järgi tuleb asja ostmisel või teenuse tellimisel esitada kümne päeva jooksul pärast hankelepingu sõlmimist riiklikule riigihangete registrile riigihanke deklaratsioon, kui hankelepingu maksumus ilma käibemaksuta on 100 000 krooni või üle selle.²² Järgmiste hankelepingute puhul ei olnud deklaratsioone üldse esitatud:

Astangu Toimetulekukeskuses

- OÜ-ga Heine Med 2004. aastal tervishoiuteenuste osutamiseks sõlmitud kaks töövõtulepingut – 02.02.2004. a töövõtuleping nr 3 ning 31.08.2004. a töövõtuleping nr 21 (mõlema lepingu maksumus ilma käibemaksuta oli üle 100 000 krooni);
- OÜ-ga Galdmar 02.01.2004. a sõlmitud valveteenuse osutamise leping maksumusega 153 600 krooni ilma käibemaksuta;
- AS-iga Kaupmees & Ko 09.03.2004. a sõlmitud leping toiduainete ja majanduskaupade ostuks summas 106 899 krooni ilma käibemaksuta;

²² Riigihangete seadus, § 2 lg 7

- OÜ-ga Kumetek 13.05.2004. a sõlmitud tehnosüsteemide ja soojussõlme hoolduse leping maksumusega 127 000 krooni ilma käibemaksuta;
- AS-iga Standard 15.12.2004. a sõlmitud leping kontorimööbli soetamiseks maksumusega 113 750 krooni ilma käibemaksuta.

Sotsiaalkindlustusametis

- OÜ-ga Kliimaseade 23.11.2004. a sõlmitud hankeleping maksumusega 226 500 krooni ilma käibemaksuta konditsioneeride ostuks koos paigaldusega;
- OÜ-ga Ventilatsioonihoolitus 10.05.2004. a kliimaseadme ostuks sõlmitud hankeleping maksumusega 158 890 krooni ilma käibemaksuta.

Tervisekaitseinspeksioonis

- Eesti Allergialiiduga sõlmitud hankeleping maksumusega 115 085 krooni ilma käibemaksuta õietolmu aerobioloogilise seire ja teavituse programmi teostamiseks;
- AS-iga Hansa Liising Eesti 2004. aastal sõlmitud sõiduauto liisingulepingud rendimaksete maksumusega 155 939 ja 145 203 krooni ilma käibemaksuta;
- AS-iga Nordea Finance Estonia 03.03.2004. a sõlmitud sõiduauto liisinguleping rendimaksete maksumusega 143 299 krooni ilma käibemaksuta;
- AS-iga Ühisliising 25.10.2004. a sõlmitud sõiduauto liisinguleping rendimaksete maksumusega 103 362 krooni ilma käibemaksuta;
- AS-iga KRK-labor 13.04.2004. a sõlmitud leping autoklaavi ostmiseks maksumusega 124 500 krooni ilma käibemaksuta;
- AS-iga Quantum Eesti 16.11.2004. a sõlmitud leping autoklaavi ostmiseks maksumusega 119 828 krooni ilma käibemaksuta.

Tööturuametis ja tööhõiveametites tuvastati esitamata deklaratsioone 46 hankelepingu puhul, mille lepingusummad kokku moodustavad 7,481 mln krooni. Enamik neist hankelepinguist on sõlmitud tööturukoolituse ostmiseks.

Põhja-Eesti Verekeskuses

- OÜ-ga Laboritehnika 13.07.2004. a laminaarkaptsentrifuugi ostmiseks sõlmitud hankeleping maksumusega 112 550 krooni ilma käibemaksuta;
- OÜ-ga G. W. Berg 09.07.2004. a spektrofotomeetri soetamiseks sõlmitud hankeleping maksumusega 100 806 krooni ilma käibemaksuta;
- AS-iga Magnum Medical 07.12.2004. a steriilse voolikukeevitaja soetamiseks sõlmitud leping maksumusega 147 000 krooni ilma käibemaksuta.

Tööinspeksioonis

- AS-iga Intera 21.10.2004. a mööbli ostuks sõlmitud hankeleping maksumusega 157 483 krooni ilma käibemaksuta;
- OÜ-ga Büroomööbli Realiseerimiskeskus 10.12.2004. a mööbli ostuks sõlmitud hankeleping maksumusega 103 228 krooni ilma käibemaksuta;

- OÜ-ga 3 Step IT 10.06.2004. a arvutite kasutusrendiks sõlmitud leping maksumusega 178 674 krooni ilma käibemaksuta.

Lisaks tuvastasid Riigikontrolli audiitorid, et suur hulk riigihanke deklaratsioone on esitatud mitte 10 päeva jooksul pärast hankelepingu sõlmimist, vaid isegi kuid hiljem.

Tööturuametis ja tööhõiveametites leiti, et hilinemisega olid esitatud 26 hankelepingu (kokku maksumusega 5,343 mln krooni) riigihanke lihtmenetluse deklaratsioonid.

Ravimiametis

- AS-iga Bioexpert 16.12.2004. a WATERSi vedelikkromatograafi soetamiseks sõlmitud hankelepingu kohta (maksumus 668 991 krooni ilma käibemaksuta) täideti riigihanke deklaratsioon riigihangete registri andmetel alles 24.03.2005. a.
- AS-iga Medisoft 01.01.2004. a infosüsteemi SAMTRACK hoolduseks ja arenduseks sõlmitud hankelepingu kohta (maksumus 296 819 krooni) on riigihanke deklaratsioon täidetud 31.12.2004. a ja 04.11.2004. a ravimite andmebaaside võrdluseks sõlmitud hankelepingu kohta (maksumus 114 800 krooni ilma käibemaksuta) täideti riigihanke deklaratsioon 29.12.2004. a.

Riigihangete korraldust kontrollides selgus, et paljudel juhtudel puuduvad asutustel hankelepingud kaupade ja teenuste ostmisel, mille maht ületab aastas 100 000 krooni. Nii näiteks ei ole Põhja-Eesti Verekeskus²³, Sotsiaalkindlustusamet (kasutati vaid kliendikaarte)²⁴ ja Tööinspeksioon²⁵ sõlminud hankelepinguid bensiini ostmiseks ning Sotsiaalkindlustusamet²⁶, Tööturuamet²⁷ ja Tervisekaitseinspeksioon²⁸ mobiiltelefonikõnede teenuse osas.

Riigikontroll on seisukohal, et kui asutused ei suuda prognoosida ostetavate asjade ja teenuste rahalist mahtu ega korralda seetõttu hankeid, on tegu nõrga finantsjuhtimise ja eelarvestamisega, mis ei taga riigieelarve raha kõige efektiivsemat kasutamist.

Riigihangete korraldus SA-s Põhja-Eesti Regionaalhaigla (PERH)

Riigikontroll auditeeris hangete korraldust SA-s Põhja-Eesti Regionaalhaigla 2004. aastal. Auditi käigus leiti, et PERH on ostanud suures mahus (ca 85 mln krooni) kaupu ja teenuseid ilma riigihanget korraldamata.

2.1.2. Vanemahüvitise maksmise korraldus

Riigikontrolli Sotsiaalkindlustusametis tehtud vanemahüvitise maksmise korralduse auditi käigus ei tuvastatud, et vanemahüvitist oleks valesti määratud, kuid leiti siiski mitmeid süsteemi puudusi.

- Vanemahüvitise saamise perioodil ei teavita tulu teenija sellest pensioniametit, mistõttu makstakse ettenähtust rohkem hüvitist ja see tuleb hiljem tagasi nõuda. Kuigi vanemahüvitise saajatel on seaduse kohaselt kohustus teavitada pensioniametit kõikidest hüvitise maksmist ja selle suurust puudutavatest asjaoludest, ei teavitata pensioniametit tihti sellest.

Andmed liiguvad aeglaselt ning hüvitise tagasinõudmine on problemaatiline. Andmed sotsiaalmaksuga maksustava tulu teenimisest jõuavad Maksu- ja Tolliameti registritest pensioniregistrisse

²³ 2004. a tasuti AS-ile Eesti Statoil bensiini eest 122 673 krooni.

²⁴ 2004. a tasuti AS-ile Eesti Statoil bensiini eest 202 017 krooni.

²⁵ 2004. a tasuti AS-ile Eesti Statoil bensiini eest 204 720 krooni.

²⁶ 2004. a tasuti AS-ile EMT mobiiltelefonikõnede eest 141 885 krooni.

²⁷ 2004. a tasuti AS-ile EMT mobiiltelefonikõnede eest 309 940 krooni.

²⁸ 2004. a tasuti AS-ile EMT mobiiltelefonikõnede eest 120 787 krooni.

mitmekuulise hilinemisega. Riigikontroll tuvastas auditi käigus mitmel juhul, et hüvitise saaja oli teeninud ettenähtust suuremat tulu, kuid pensioniametini need andmed veel jõudnud polnud. Seetõttu ei saanud pensioniamet ka õigel ajal tagasiarvestust tegema hakata. Kuna andmed tulu teenimise kohta jõuavad pensioniametini nii hilja, siis on vanemahüvitise maksmine sageli juba lõppenud ning enamakstud hüvitist ei saa järgmistest hüvitise maksetest kinni pidada, vaid tuleb hakata hüvitise saajalt tagasi nõudma. See on aga keeruline protsess, kuna eeldab hüvitise saajaga kokkuleppe sõlmimist.

Kokkulepped, mis hüvitise saajatega sõlmitakse, on tihti liiga pika tagasimakse perioodiga. Riigikontroll leidis, et hüvitise tagasinõudmiseks sõlmitakse kokkulepped üllatavalt pikaks perioodiks. Riigikontroll ei pea õigeks seda, et hüvitise saamise perioodist on tagasimaksmise aeg kuni kümme korda pikem. Praegune regulatsioon aga ei sea piiranguid tagasimaksmise kokkuleppes sätestatud ajale, mille jooksul tuleb hüvitis tagastada.

- Hüvitise maksmise süsteem ei välista, et hüvitist saavad ka lastekodusse või ajutiselt varjupaika jäetud laste vanemad. Riigikontroll leidis lastekodusid ja ühte varjupaika küsitledes ning sealt saadud andmeid vanemahüvitisteks makstud andmetega võrreldes, et hüvitise maksmist oli jätkatud kaheksal juhul ka siis, kui laps oli antud ära (viiel juhul lastekodusse ning kolmel juhul varjupaika).

2.1.3. Eraldis MTÜ-le Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskus

Sotsiaalministeerium kandis MTÜ-le Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskus 27.12.2004. a 5 mln krooni ja 20.04.2005. a 2 mln krooni Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskuse asukohaga Tallinnas Preesi tn 5/7 väljaehitamiseks. Auditi käigus veendusid Riigikontrolli audiitorid, et MTÜ Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskus ei ole siiani riigieelarvest saadud raha kulutanud, kuna detailplaneering on kinnitamata ja ehituseks puudub luba. Riigikontrolli hinnangul ei selgitanud Sotsiaalministeerium enne riigieelarvelise eraldise lepingu sõlmimist ja raha väljamaksmist, kas eraldise saajal on võimalik ka eraldist selleks mõeldud otstarbel kasutada. Sotsiaalministeeriumil tulnuks veenduda ehituseks vajalike lubade olemasolus, et vältida riigi raha mitteotstarbekat kasutamist ja võimalikku eelarvevahendite ebasihipärast kasutust. Samas juhib Riigikontroll tähelepanu ka asjaolule, et MTÜ-le Peeteli Kiriku Sotsiaalkeskus 2004. aastal lisaelarvega antud eraldis oli määratud eelarvesse ülekantava kuluna ja seda oleks saanud üle kanda järgmisesse eelarveaastasse ehk kasutada 2005. aasta jooksul.

2.1.4. Huvide konflikt riigi raha kulutamise üle otsustamisel

Programmi “Naiste koostöö edendamine” projektitaotluste hindamiseks on sotsiaalministri käskkirjaga moodustatud komisjon²⁹, kellele on antud pädevus vaadata läbi riikliku toetuse saamiseks esitatud taotlused ja teha nende alusel kantslerile ettepanek eraldiste lepingute sõlmimiseks. Ministeerium on jätnud käskkirjas kehtestamata komisjoni töökorra, mis tagaks komisjoni efektiivse ja objektiivse töö ning vastuvõetud otsuste kontrollitavuse. Kuna komisjoni ülesanne on vaadata läbi ministeeriumile esitatud taotlused riigipoolse toetuse saamiseks ning teha kantslerile ettepanekud riigieelarvelise raha kasutamiseks, siis täidab ta Riigikontrolli arvates avalik-õiguslikke ülesandeid. Seetõttu peaks komisjon oma tegevuses järgima avalik-õiguslikke ülesandeid täitvatele isikutele seadustega kehtestatud nõudeid, et tagada õiguspärase ootuse üldtunnustatud põhimõtete järgmine, sh kõigi potentsiaalsete toetusesaajate võrdne kohtlemine, otsustusprotseduuri läbipaistvus jms. Haldusmenetluse seaduse kohaselt määrab haldusorgan ehk ministeerium oma äranägemisel toimingu sooritamise viisi, ulatuse ja aja ning menetlemise korra, järgides kaalutusõiguse piire ja võrdse kohtlemise ning proportsionaalsuse põhimõtteid. Projektide hindamiseks kasutatav hindamisleht ei ole ametlikult kinnitatud ja puudub kohustus hindamiskriteeriumide avalikustamiseks kõigile taotluste esitajatele, mistõttu võib esineda taotlejate ebavõrdset kohtlemist.

²⁹ Sotsiaalministri 19.04.2004. a käskkiri nr 167

Riigikontrolli hinnangul on töökorra kehtestamata jätmise tõttu tekkinud raha kasutamiseks kantslerile ettepanekute tegemisel ühel komisjoni liikmel huvide konflikt, kuna komisjoni liige on osalenud ettepaneku tegemisel tema endaga seotud projektile raha eraldamiseks.

Nii on komisjon teinud ettepaneku eraldada toetust Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskusele 49 000 krooni. Projekti taotluses on märgitud, et konsultandi ja lektorina on kavas kasutada Sotsiaalministeeriumi pädevate ametnike abi. Projekti aruannetest selgub, et lektoritena said tasu ministeeriumi soolise võrdõiguslikkuse osakonna nõunik ja sama osakonna peaspetsialist, kellega olid sõlmitud ka töövõtulepingud. Soolise võrdõiguslikkuse osakonna nõunik kuulus rahastamise otsustamise komisjoni ning hindas ka kõnealuse projekti taotlust.

Samuti tuvastasid Riigikontrolli audiitorid huvide konflikti³⁰ projekti “Karjääriredelil ülespoole” koordinaatori valiku tegemisel. Nimelt osales otsuse tegemisel Sotsiaalministeeriumi soolise võrdõiguslikkuse osakonna peaspetsialist, kes oli ka valituks osutunud MTÜ Avaliku Halduse Arengukeskuse juhatuse liige. MTÜ-ga Avaliku Halduse Arengukeskus sõlmis ministeeriumi kantsler 28.06.2004. a töövõtulepingu, millega võeti kohustus tasuda tehtavate tööde eest 149 760 krooni³¹.

2.1.5. Eelarveseaduse rikkumised

Järgnevalt on ära toodud tähelepanekud 2004. aasta riigieelarves ette nähtud summade otstarbe muutmise kohta, mis ei ole riigieelarve seadusega³² lubatud.

- Tervisekaitseinspeksioon kasutas riigieelarves varude soetamiseks³³ määratud raha 230 805 krooni ulatuses varudena mitteklassifitseeritavate kulude tegemiseks. Nii näiteks tasuti varude soetamiseks ette nähtud rahast õietolmu aerobioloogilise seire eest Eesti Allergialiidule 135 800 krooni, ohtlike jäätmete käitlemise eest Ragn-Sells AS-ile 75 963 krooni, toiduproovide eest erinevatele kauplustele kokku 14 040 krooni, lähetuskuludid 630 krooni, ajalehtede tellimuse eest 1020 krooni, sõiduauto kasutusrent 1770 kr jm.
- Põhja-Eesti Verekeskus tasus eelarves seadmete³⁴ soetamiseks määratud rahast info- ja kommunikatsioonitehnoloogia seadmete ostuks arveid kokku 304 994 krooni ulatuses³⁵. Riigikontrolli hinnangul viitab see puudustele asutuse eelarvestamisel. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia seadmete soetamiseks tulnuks planeerida eelarves raha vastava kuluartikli (1555) koosseisus.
- 2003. aasta riigieelarvest MTÜ-le Merimetsa Tugikeskus Merimetsa tee 1 renoveerimiseks antud 420 000-kroonise eraldise kasutamata jäägi (370 440 krooni) osas tulnuks taotleda eelarve kulude liigenduse muutmist eraldise asemel investeeeringuks, kuna renoveeritav hoone kuulub Sotsiaalministeeriumile. Eraldiseks ettenähtud riigieelarvelist raha kasutas Sotsiaalministeerium MTÜ Merimetsa Tugikeskuse kasutuses oleva Sotsiaalministeeriumile kuuluva hoone katus³⁶ ja söökla köögi³⁷ renoveerimistööde eest tasumiseks.

Seega ei ole järgitud kulude liigendamisel artikligruppidesse nende majanduslikku sisu, nagu nõuab riigieelarve seadus³⁸.

³⁰ Korruptsioonivastane seadus, § 25

³¹ Lisaks tasuti ülekulude arve summas 5506 krooni.

³² Riigieelarve seadus, § 25

³³ Riigieelarve klassifikaator – 158. 37PZ583A – Tervisekaitseinspeksiooni muude tooraine- ja materjalivarude soetamine

³⁴ Kuluartikkel 1554 – masinad ja seadmed (näiteks tootmis-, meditsiini-, uurimis-, laboriseadmed jne)

³⁵ OÜ-le Mystery Group 285 698 krooni – arvutid; AS-ile Infotark 19246 krooni – sülearvuti

³⁶ Ehitustööde töövõtuleping nr 18/2004 (05.07.2004), Ruut Ehituse OÜ 22.07.2004. a arve nr 69 summas 102 572 krooni

³⁷ Ehitustööde töövõtuleping nr 446 (25.08.2004) Fr. Victus OÜ 259 765 krooni

³⁸ Riigieelarve seadus, § 4 lg-d 3, 5

Sotsiaalministeerium ei rakendanud meetmeid eelarve kulude liigenduse muutmiseks, kuigi Riigikontroll juhtis samale probleemile tähelepanu ka oma kontrolliaruandes “Riigikontrolli arvamus Sotsiaalministeeriumi kui üksikasutuse 2003. aasta raamatupidamise aastaaruande ja majandustehingute seaduslikkuse kohta”.

2.1.6. Põhjendamata kulu

Põhja-Eesti Verekeskuse ja Eesti Kohtuarstliku Ekspertiisbüroo ühiskasutusse planeeritud hoone Ädala 2 tehnoloogilise tööprojekti ja ehituslike rekonstrueerimistööde projekteerimistöödeks tasuti AS-ile Randväli ja Karema 2002. ja 2003. aasta jooksul 1 557 364 krooni. 2004. aastal käisid Põhja-Eesti Verekeskuse omanduses oleva hoone Ädala 2 osas läbirääkimised Riigi Kinnisvara AS-iga viimastele maja üleandmiseks ja ehitustööde alustamiseks. Kuna Põhja-Eesti Verekeskus ei olevat olnud nõus andma Ädala 2 hoones nii palju pinda Kohtuarstliku Ekspertiisbüroo kasutusse, kui algselt planeeritud, siis ei olnud võimalik ehitusplaani ellu viia. Samuti ei olevat verekeskus nõus Riigi Kinnisvara AS-ile oma eelarvest nii suurt renti maksuma.

Riigikontrolli hinnangul viitab see juhtum ministeeriumi nõrgale finantsjuhtimisele, mis ei taga, et kõik riigieelarvest investeringuteks taotletavad summad on piisavalt läbi mõeldud ja poolte vahel kooskõlastatud, et vältida raha mõtlematut kulutamist ehk raiskamist.

2.2. Riigikontrolli ettepanekud sotsiaalministrile

- Täiendada sisekontrollisüsteemi selliselt, et oleks tagatud
 - riigihangete korraldamine riigihangete seadust järgides;
 - riigieelarvest väljamaksete tegemine vastavuses riigieelarve seaduses kindlaks määratud kulude liigendusele ja sisule;
 - riigieelarve võimalikult efektiivne kasutamine. Sealhulgas korraldada asutuste finantsjuhtimine ja eelarvestamine selliselt, et kulutuste planeerimisel hinnataks ka hankelepingute sõlmimise vajadust, et tagada kõigi riigile võimalikult soodsate hankelepingute õigeaegne sõlmimine.
- Töötada välja ja kehtestada ministeeriumis tegutsevate komisjonide tegevuse ühtlustamiseks, nende objektiivse ja efektiivse töö tagamiseks komisjonide tegevust (töökorda) reguleerivad protseduurireeglid, sealhulgas kirjeldada täpsemalt taotluste hindamise ja toetuste määramise protseduurid. Kehtestada reeglid, kuidas eraldada toetusi juhul, kui taotlejad on seotud komisjoni liikmetega.

3. Siseaudiitorite tegevus hinnangu andmiseks ja nende hinnang Sotsiaalministeeriumi 2004. aasta majandusaasta aruande ja tehingute seaduslikkuse kohta

Auditi käigus soovis Riigikontroll jõuda veendumusele, kas riigi majandusaasta koondaruandele hinnangut andes saab tugineda siseaudiitorite tööle ja siseauditi eest vastutava isiku hinnangule majandusaasta aruande kohta. Selleks võrreldi siseaudiitorite riskihinnangut Riigikontrolli riskihinnanguga ja kontrolliti siseaudiitorite tööd selgitamiseks, kas nende tehtud kontrolliprotseduurid on piisavad, et anda hinnangut aastaaruande kohta.

Kontrolliprotseduuride tegemise tulemusena on **Riigikontroll arvamisel, et saab riigi majandusaasta koondaruandele hinnangut andes tugineda Sotsiaalministeeriumi siseaudiitorite tehtud tööle ja Sotsiaalministeeriumi 2004. aasta majandusaasta aruande kohta antud hinnangule, v.a tegevusaruande osas**, mida siseaudiitorid ei auditeerinud ja mille kontrollimiseks tegi Riigikontroll kontrolliprotseduure.

Sotsiaalministeeriumi siseauditi eest vastutava isiku hinnang Sotsiaalministeeriumi 2004. aasta majandusaasta aruande ja tehingute seaduslikkuse kohta:

Sotsiaalministeeriumi siseaudiitorid jõudsid auditi tulemusena järeldusele, et Tööturuameti sisekontrollimeetmete piiratusel tulenevalt ei olnud neil võimalik tuvastada kõiki võimalikke Tööturuameti raamatupidamisarvestuses esinevaid vigu ja eksimusi, mistõttu ei saanud anda hinnangut ameti kui konsolideeritava üksuse raamatupidamisandmete õigsusele. Tööturuameti raamatupidamisnäitajad moodustavad olulise osa Sotsiaalministeeriumi raamatupidamisaruandes. Samuti ei ole suutnud Sotsiaalministeerium ega selle allüksused raamatupidamise aruande koostamise käigus korraldada varade ja kohustuste saldode inventuure selliselt, mis annaks kindluse raamatupidamisaruandes esitatud andmete õigsuse suhtes. Tulenevalt eespool esitatud piirangutest auditi ulatusele **jättis siseauditi eest vastutav isik hinnangu andmata** Sotsiaalministeeriumi 2004. aasta konsolideeritud raamatupidamise aastaaruandele, mis näitab ministeeriumi 2004. aasta kassakuludeks 19 119 299 116 krooni, tulemiks kahjumit –4 554 176 265 krooni ja bilansimahuks 31.12.2004. a seisuga 4 785 051 598 krooni, ega sellele, kas majandustehingud on teostatud olulises osas kooskõlas majandusaastal kehtinud õigusaktidega.

Siseaudiitorite auditi ulatus

Riigikontroll juhib tähelepanu sellele, et siseauditi eest vastutav isik on andnud hinnangu raamatupidamise aastaaruande õigsusele, mitte majandusaasta aruandele, nagu nõuab riigieelarve seadus.

Tulenevalt riigieelarve seadusest on riigiraamatupidamiskohustuslase siseauditi eest vastutav isik kohustatud korraldama majandusaasta aruande auditi, mille tulemusena antakse hinnang riigiraamatupidamiskohustuslase majandusaasta aruande õigsuse ja tehingute seaduslikkuse kohta.³⁹ Majandusaasta aruanne koosneb raamatupidamise seaduse kohaselt riigiraamatupidamiskohustuslase raamatupidamise aastaaruandest ja tegevusaruandest.⁴⁰

³⁹ Riigieelarve seadus, § 45 lg 3

⁴⁰ Raamatupidamise seadus, § 14 lg 1

4. Eelmise aasta auditi tähelepanekute järelkontroll

Eelmise aasta Riigikontrolli auditites välja toodud tähelepanekute osas tegid järelkontrolli ministriumis siseaudiitorid ja märkisid oma lõpparuandes⁴¹ järgmist:

“Auditeerides Sotsiaalministeeriumi kui üksikasutuse 31.12.2003. a lõppenud majandusaasta raamatupidamise aastaaruannet ja majandustehingute seaduslikkust tegi Riigikontroll muu hulgas alljärgnevad märkused. Oleme seisukohal, et Sotsiaalministeeriumi ja valitsemisala asutuste juhtkonnad peavad pöörama antud valdkondadele senisest suuremat tähelepanu, kuna **samad probleemid on tuvastatud ka 2004. aasta raamatupidamise aastaaruande auditeerimisel.**”

Sotsiaalministeeriumi 2003. aasta aastaaruande auditi tähelepanekud:

- Riigihangete korraldamise osas puudub funktsioneeriv sisekontrollisüsteem. Kaupade ja teenuste ostmisel ei ole kinni peetud riigihangete seaduses kehtestatud piirmääradest.
- Auditeerimise ajaks ei olnud viidud lõpuni Sotsiaalministeeriumi põhivahendite aastainventuuri.
- Ei ole järgitud kulude liigendamisel artikligruppidesse nende majanduslikku sisu, nagu nõuab riigieelarve seadus (§ 4 lg-d 3-4).

Tööturuameti 2003. aasta majandustegevuse auditi tähelepanekud:

- Raamatupidamise sise-eeskirjad olid ebapiisavad.
- Nõuded, ettemaksud ja kohustused olid bilansipäeval hindamata nende laekumise tõenäosusest lähtuvalt. Samuti ei olnud nad inventeeritud, st saldokinnitustega kinnitatud.
- Tööturuameti ei võrrelda omavahel põhivarade arvestusregistri ja pearaamatu andmeid ning seetõttu on saanud võimalikuks, et need ei ühti.
- Töötururegistri programmi andmeid ei ole võimalik võrrelda raamatupidamise andmetega. Töötururegistrit ei ole võimalik teha päringuid mis tahes ajahetke seisuga tööturutoetuste saajatele määratud, kuid väljamaksmata või tööturutoetuste saajate poolt tagastamisele kuuluvate koondsummade kohta.
- Ei ole kinni peetud tulude riigieelarvesse kandmise korrast ning eelarveraha on kasutatud selleks mitte ette nähtud sihtotstarbel.
- Riigihangete korraldamise osas puudub funktsioneeriv sisekontrollisüsteem.

Ettepanek sotsiaalministrile

- Selgitada välja, miks ei ole ministriumis ja valitsemisala asutustes jätkuvalt likvideeritud puudused, millele Riigikontroll viitas juba eelmisel aastal. Riigikontroll soovib teha kindlaks isikud, kes puuduste kõrvaldamata jätmise eest vastutavad ja otsustada nende vastutuse küsimus.

Jüri Kõrge
III auditiosakonna peakontrolör

⁴¹ Sotsiaalministeeriumi siseauditi osakonna audit nr 9-2004 lõpparuanne “Sotsiaalministeeriumi 2004. aasta raamatupidamise aastaaruande ja majandustehingute seaduslikkus”

Sotsiaalministri vastus

Hr Jüri Kõrge
Riigikontroll
Narva mnt 11A
15013 TALLINN

Tele 15.07.2005 nr OSIII-2-7.1/05/1144

Meie 11.08.2005 nr 9-1/7428

Arvamus 15.07.2005.a. kontrollaruande eelnõu nr OSIII-2-5/05/74 kohta

Austatud härra peakontrolör

Täname Riigikontrolli läbiviidud auditi „Sotsiaalministeeriumi valitsemisala 2004.aasta raamatupidamise korraldus ja tehingute seaduslikkus“ eelnõus toodud tähelepanekute eest. Teie poolt tehtud märkusi arvestame oma edaspidise töö korraldamisel ja auditi käigus esitatud puuduste kõrvaldamisel.

Ühtlasi esitame Sotsiaalministeeriumi poolsed kommentaarid ja seisukohad kontrollaruande eelnõus toodud järgmistele märkustele ja ettepanekutele.

1. Raamatupidamiskorraldus ja sisekontrollisüsteem

Sotsiaalministeerium ei vaidlusta siseeeskirjade vajalikkust ning käesoleval momendil on alustatud nimetatud eeskirjade koostamisega.

1.1.1. Kohustuste ja varade kajastamata jätmine

Tervisekaitseinspeksioon kinnitab, et ei kavatsenud ega kavatse Riigikontrolli audiitorite poolt viidatud liisinglepingutes vara väljaostu eelisõigust kasutada ning sellest lähtuvalt on nimetatud lepingute kajastamisel lähtunud soetamise eesmärgist.

Tervisekaitseinspeksioon pole ka teadlikult soovinud sattuda vastuollu riigieelarveseaduse § 29 lg 3. Kuna nimetatud probleem on üles kerkinud ka mitmes teises riigiasutuses, näeb ministeerium vajadust täpsustada kapitalirendi definitsiooni Riigieelarve seaduses või muuta muud vajalikku õigusakti, et edaspidi välistada erinevaid tõlgendamisvõimalusi.

Ministeerium palub Riigikontrollil pöörduda Rahandusministeeriumi poole, et kaaluda vastavate õigusaktide muutmise või täiendamise algatamist.

1.1.3. Inventuuride tegemine

Ministeerium nõustub Riigikontrolli märkustega inventuuride osas ning koostab vastavad protseduurireeglid parendamaks inventuuride läbiviimise korda nii ministeeriumis kui ka selle valitsemisalas.

1.1.5. Aastaruande konsolideerimine

Lähtudes raamatupidamise heast tavast on Sotsiaalministeeriumi 2004.a. raamatupidamise aastaruandes esitatud tekkepõhised siirded saldeerituna kokku summas 3,2 miljardit krooni. Nimetatud korrigeerimiskanne ei kajastu konsolideeritud saldoandmikus ja seda järgmistel põhjustel:

- konsolideeritud saldoandmikus puudub ministeeriumil võimalus mistahes muudatuste tegemiseks: Rahandusministeeriumi saldoandmike infosüsteemis puudub vastav funktsioon, mis võimaldaks teha parandusi või muudatusi selles süsteemis automaatselt moodustunud aruannetes.
- interneti vahendusel (<http://raharepo.fin.ee/reporting/yearListView.do>) saadavad koondaruanded on vaid abimaterjalideks aastaaruannete koostamisel ja neid ei arvestata ametlike aruannetena.
- üldeeskirja lisa nr.7 lubab riigiraamatupidamiskohuslasele teha oma aastaaruandes muudatusi parema ülevaate saamiseks riigiraamatupidamiskohuslase finantsseisundist ja majandustulemusest.

Sotsiaalministeerium konsulteeris antud küsimuses ka riigi pearaamatupidaja Juta Maariga. Pr. Juta Maari sõnul on Rahandusministeeriumi saldoandmike infobaasis olevad aruanded vaid abistavaks vahendiks riigiraamatupidamiskohuslasele oma aruannete koostamisel. Vastavalt üldeeskirja lisale nr 7 lubatakse riigiraamatupidamiskohuslasele teha oma aruannetes muudatusi, mis paremini avavad riigiraamatupidamiskohuslase tegevust ja tulemusi.

Seega ei saa Sotsiaalministeerium nõustuda Riigikontrolli väitega, et ministeerium on teinud vea aastaruande konsolideerimisel, jättes tegemata lõpetamiskanded Rahandusministeeriumi saldoandmikepõhises aruandluses.

2. Majandustehingute seaduslikkus ja finantsjuhtimine

Kaalume võimalust muuta olemasolevat riigihangete protseduurireeglit, et see oleks praktikas lihtsamalt kasutatav. Planeeritud on läbi viia asutuse- ja valitsemisala sisesed koolitused hangete korraldajatele. Käesolevaks momendiks on ministeerium alustanud ka eraldistega seotud protseduuride korrastamist koos vastavate reeglistike täiustamisega.

Riigikontrolli märkustele vanemahüvitiste maksmise korralduse kohta on ministeeriumi seisukoht varasemalt Riigikontrollile esitatud.

Lugupidamisega

Jaak Aab
Minister

Anu Juhkami 626 9272
anu.juhkami@sm.ee